

Невідповідність методів мотивації змісту нагальних потреб працівників стала причиною масового відчуження працівників від процесу праці. Мотивація аграрної праці має зайняти гідне місце серед вагомих пріоритетів соціально-економічної політики. Формування мотиваційного механізму передбачає узгодження інтересів власників і найманих працівників. Щоб забезпечити економічну і соціальну стабільність, необхідно відновити взаємозв'язок між зростанням продуктивності праці та збільшенням зарплати.

Надалі необхідно продовжити комплексний системний підхід до вирішення проблеми підвищення ролі заробітної плати у системі соціальних гарантій у галузі. Складність і актуальність висвітлених проблем спонукає до нових досліджень, пошуку раціональних шляхів їх вирішення, адекватних стану і тенденціям економічної трансформації в нашій країні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітер В. Прожитковий мінімум у системі вимірів рівня життя населення України / В. Вітер // Україна: аспекти праці. – 2010. – №1. – С. 26–36.
2. Качан Л. Державні соціальні стандарти: чи доцільне підвищення в умовах кризи? / Л. Качан // Соціальний захист. – 2009. – №7(155). – С.3–6.
3. Конвенції і Рекомендації Міжнародної організації праці (1919 – 1999). – Т. 1 – 2.
4. Кулаєць М.М. Формування продовольчих ресурсів в Україні / М.М. Кулаєць, М.Ф. Бабієнко, П.А. Лайко, О.Д. Витвицька, М.М. Лучник // Економіка АПК. – 2010. – №2. – С.41–46.
5. Об'єднатися для захисту людей праці // Людина і праця. – 2009. – №12. – С.2–7.
6. Пути повышения эффективности производства сельскохозяйственной продукции / За матеріалами видання «Бизнес-журнал», №10(60) // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 155–158.
7. Соціальні стандарти: обіцянки та реальні кроки // Людина і праця. – 2009. – №12. – С.2–7.
8. Економічне і соціальне становище Харківської області за січень – вересень 2010 року / Статистичний бюлетень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net>.

Зароботная плата в системе социальных гарантий в сфере труда

В.В. Яровая

Рассмотрены вопросы места заработной платы в системе социальных гарантий, ее уровень и удельный вес в затратах на производство, вопросы внедрения социальных гарантий в сфере труда, создания внутрихозяйственного механизма мотивации работников аграрных предприятий к конкурентоспособной работе.

Ключевые слова: социальные стандарты, оплата труда, материальное стимулирование, производительность труда, конкурентоспособная работа.

Wages in the system of social guarantees in labour sphere

V. Yarovaya

The summary questions of a place of wages in system of social guarantees, its level and relative density in expenses for manufacture, questions of introduction of social guarantees in sphere of work, creation of the intraeconomic mechanism of motivation of workers of the agrarian enterprises to competitive work are considered.

Keywords: social standards, wages, material stimulation, labour productivity, competitive work.

УДК 339.924.001.26(477)

ЛОБУНЕЦЬ В.І., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ УМОВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

У статті розглянуто проблему інтеграції України в європейський економічний простір. Проведено аналіз та обґрунтовано основні переваги для економіки України від європейської інтеграції. Оцінено стан зовнішньоекономічної діяльності України з країнами ЄС та встановлення тенденцій розвитку вітчизняної економіки в умовах співпраці з ЄС. Розроблено рекомендації щодо забезпечення умов створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС.

Ключові слова: європейський економічний простір, Європейський Союз, європейська інтеграція, зона вільної торгівлі Україна-ЄС.

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський економічний простір, а в перспективі політична інтеграція до Європейського Союзу (ЄС), є реальним майбутнім української держави. Така перспектива можлива за умов подальших економічних та політичних перетворень

в Україні і реальних здобутків цих перетворень на період 2011-2013 рр. В цей період буде розроблено і прийнято новий бюджет ЄС, у витратній частині якого передбачена стаття витрат на можливе наступне розширення Європейського Союзу, тому зосередження на економічних перетвореннях та їх результатах і подальшій економічній інтеграції до ЄС є для України оптимістичною перспективою.

Реалії сьогодення визначені подіями, які відбувалися в процесі підготовки до саміту Україна-ЄС. Так, важливим кроком в напрямі прийняття Угоди про асоціацію між Україною та ЄС мало стати підписання Угоди про запровадження зони вільної торгівлі (ЗВТ+) між Україною та Європейським Союзом, яку намагалися підготувати до підписання в кінці листопада 2010 р. на саміті Україна-ЄС. Проте, в силу цілої низки переговорних ускладнень це стало неможливим. Зокрема, залишились невирішеними питання про вільний доступ на український ринок європейської сільськогосподарської продукції.

Для України такі рішення є неприйнятними. На думку керівника Центру ім. Разумкова Валерія Чалого, Україна відстоює інтереси вітчизняних виробників, а Європейський Союз хоче мати одразу доступ на ринок з нульовими тарифними ставками. Проте, відкритість ринків може призвести до банкрутства значної частини українських підприємств [1].

Іншої думки дотримується генеральний директор Центру міжнародних та порівняльних досліджень Анатолій Орел, який вважає, що варто почекати певний час, доки українська економіка вийде на новий рівень розвитку, зміцниться і буде спроможною ввійти до ЄС із мінімумом втрат [2].

Як вихід, сторонам важливо віднайти компроміс. Оскільки ЄС, як і Україна, ретельно захищає свої ринки, то для посилення вітчизняних переговорних позицій важливо вирішити ряд проблемних питань щодо підвищення конкурентоспроможності продукції галузі сільського господарства, переходу на нові санітарні стандарти, стандарти щодо довкілля та з питань права власності та ін.

Метою і завданням дослідження є проведення аналізу та підсумків основних надбань, які вже має та може отримати Україна від європейської інтеграції, та на основі аналізу статистичних даних встановлення тенденцій розвитку української економіки в умовах співпраці з ЄС.

Матеріали і методика дослідження. Матеріалами досліджень слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статті друкованих видань стосовно проблематики інтеграції України до європейського економічного простору, стану співпраці галузей економіки України з партнерами з ЄС. Для реалізації поставленої мети використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналізу та синтезу, системного підходу до вивчення явищ, метод експертних оцінок. Основні результати досліджень були висвітлені за допомогою статистично-економічного методу з використанням даних Державного комітету статистики України.

Результати досліджень та їх обговорення. ЄС виявляє зацікавленість у зміцненні, збільшенні обсягів та прозорості торговельно-економічних відносин. Після вступу України до СОТ розпочався переговорний процес щодо створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС. Нині ЄС виявляє зацікавленість до спроможності України додатково надати офіційні зобов'язання щодо зняття всіх експортних обмежень для Євросоюзу. Крім того, Євросоюз сподівається, що Україна також усуне всі обмеження свободи транзиту енергоносіїв. Саме такі кроки зі сторони України чекає ЄС задля майбутнього створення ЗВТ між Україною та ЄС.

Питання зони вільної торгівлі є важливим пунктом майбутньої Посиленої угоди Україна-ЄС, яка має замінити Угоду про партнерство і співробітництво. Виходячи з того, що для України більш вигідним є створення поглибленої зони вільної торгівлі з ЄС, то доцільно спробувати окреслити у процесі підготовки проекту Посиленої угоди Україна-ЄС проблематику перспектив. На відміну від звичайної зони вільної торгівлі, яка лібералізує лише торговельні відносини, поглиблена зона вільної торгівлі лібералізує увесь комплекс економічних відносин, а саме передбачає скасування тарифів для всіх видів товарів, а не лише промислових; лібералізацію із певними перехідними періодами руху послуг, капіталу, робочої сили; гармонізацію технічного законодавства для зняття технічних бар'єрів; регулювання таких сфер державної політики як конкурентна політика і корпоративне управління; покращення бізнес-клімату з подальшим збільшенням обсягу інвестицій.

Статистичні дані свідчать про те, що, починаючи з 2006 року, після першого етапу економічної конвергенції «ЄС-25» та внаслідок покращення бізнес-клімату в Україні, суттєво збільшився обсяг торгівлі та інвестицій ЄС в українську економіку. В загальній структурі частка експортних

поставок в 2008 році до країн Європи становила 30,6 % (у т.ч. до країн Європейського Союзу – 28,8 %), імпорт з країн Європи – 37,5 % (у т.ч. з країн Європейського Союзу – 36,2 %). Вагому частку товарної структури українського експорту до країн ЄС склали чорні метали – 28,7 %, енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки – 12,3 %, електричні машини і устаткування – 6 %, руди, шлаки та зола – 4,9 %, жири та олії тваринного або рослинного походження – 4,5 %, деревина і вироби з деревини – 4,3 %, а також вироби із чорних металів – 3,9 % [3].

Подальший розвиток ситуації в економічних відносинах ЄС з Україною значною мірою залежав від перебігу подій у світовій економіці. Після прояву кризових явищ в 2008 році загальний обсяг експорту країн ЄС в Україну з 18129,5 млн дол. США та імпорту – 28868,4 млн дол. США знизився в 2009 році відповідно до 9499,3 млн дол. США по експорту (майже в 2 рази), а по імпорту – до 15392,7 млн дол. США (більш як на 50 %).

Обсяг прямих інвестицій в економіку України з країн ЄС на 01.07.2008 р. становив 18518,6 млн дол. США, що складало 76,6 % загального обсягу інвестицій в Україні. Головними країнами-інвесторами, на які припадало 83,4% загального обсягу інвестицій з ЄС, була Німеччина – 5677,8 млн дол. (30,7 % загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Кіпр – 4130,4 млн дол. (22,3 %), Австрія – 1957,0 млн дол. (10,6 %), Нідерланди – 1864,3 млн дол. (10,1 %), Сполучене Королівство – 1796,8 млн дол. (9,7 %). За даними Державного комітету статистики, вже у I кварталі 2009 р. в економіку України іноземними інвесторами було вкладено прямих інвестицій 1175,5 млн дол. США, що становило 36,2 % від рівня аналогічного показника за I квартал 2008 р. Проте, із 40402,1 млн дол. США загального обсягу прямих інвестицій на 01.07.2010 року, 31642,4 млн дол. США (78,3%) – це надходження з країн ЄС [3].

ЄС довгий період часу залишався найбільшим донором України, який надав понад 2 млрд євро, починаючи з 1991 р., переважно завдяки Програмі ТАСІС. Протягом останнього програмного періоду запланована допомога ЄС досягла 212 млн євро. У середньому щорічна допомога становила 70,7 млн євро у 2004-2006 рр., а на 2007-2011 рр. було заплановано 123,5 млн євро на рік [4]. Допомога ЄС упродовж останнього програмного періоду зосереджувалася на таких пріоритетних напрямках, як: підтримка інституційної, правової та адміністративної реформи, приватного сектору та економічного розвитку, підтримка вирішення проблеми соціальних наслідків перехідного періоду. Допомога ЄС також надавалася на посилення ядерної безпеки та утилізацію протипіхотних мін.

На думку експертів Євросоюзу, Україна досягла значних результатів у покращенні інвестиційного клімату, але потрібен подальший розвиток співробітництва і продовження структурних реформ української економіки [5]. Основними перепонами для європейських інвесторів є швидка зміна законодавства, непрозорість процедур, суперечливість у змісті законодавчих актів, дискримінаційні положення у правовому середовищі, корупція. Європейський Союз зі своєї сторони зробив деякі кроки щодо покращення ситуації в сфері бізнес-клімату. З 1999 року в Україні працює Європейська бізнес-асоціація [2]. Основним здобутком цієї організації на ринку України є налагоджений бізнес-діалог між 660 українськими компаніями та створення інформаційної бази для європейських інвесторів, що значно покращує ділову активність в Україні.

Проведені дослідження вказують, що Україна має нині всі умови для створення зони вільної торгівлі з ЄС. Вигоди від ЗВТ Україна-ЄС, зокрема, обумовлені тим, що враховуючи оптимальні умови доступу на ринок та географічну близькість, торгівля між Україною та ЄС може скласти 60 % від загального торговельного обороту. Крім того, аналіз авторитетних консалтингових установ показав, що найбільш позитивний вплив від створення зони вільної торгівлі відчужає легка промисловість, машинобудування, деякі підгалузі сільського господарства [2]. Виходячи з об'єктивних обставин розвитку відносин Україна-ЄС, варто наголосити, що пріоритетним аспектом цих відносин виступає економічне співробітництво та транзит енергоресурсів.

Вважаємо, що створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС надасть українській економіці такі переваги:

1. Зростання загальних обсягів експорту України до країн ЄС та третіх країн і, як наслідок, зростання позитивного сальдо торговельного балансу. Враховуючи досвід реалізації попередніх договорів ЄС, шляхом ліквідації торговельних бар'єрів, гармонізації системи стандартизації, а також спрощення та уніфікації митних процедур очікувано зростуть обсяги експорту товарів національного виробництва, товарів, що містять кумуляцію походження, та товарів, що містять високу частку імпортової складової, походженням з країн ЄС.

2. Стимулювання розвитку конкурентоспроможних галузей. Реалізація ЗВТ+ підвищить ефективність розподілу ресурсів та сприятиме реалізації порівняльних переваг країни, що є вагомим чинником стабільного економічного зростання. Насамперед, це підвищення цінової конкурентоспроможності (як порівняльної переваги) переважно виробників продукції з низьким рівнем переробки чи низького технологічного укладу. Особливої активності розвиток набуде у традиційних експортоорієнтованих галузях, споживачами яких, першочергово, є країни ЄС. Інтенсифікація розвитку галузей і підвищення завантаженості виробничих потужностей пов'язується із наступними пов'язаними наслідками:

- підвищення технологічного рівня економіки як результат посилення стимулів модернізації виробництва шляхом інтенсифікації інноваційних процесів та притоку міжнародних технологічних трансферів;

- залучення національного господарства до системи європейського поділу праці через усунення торговельних перешкод та залучення національної економіки до європейських мереж виробництва;

- підвищення обсягів платежів податків до Державного бюджету, що буде результатом детінізації економіки, підвищенням рівня промислового виробництва, підприємницької активності, залученням інвестицій та створення нових підприємств;

- підвищення рівня зайнятості населення та зростання продуктивності праці як результат економічного розвитку конкурентоспроможних галузей економіки.

3. Гармонізація галузевих стандартів, норм та правил, технічного регулювання і процедур оцінки відповідності, що, зокрема, включає взаємне визнання сертифікатів. Важливим є прискорення процесу удосконалення національної системи стандартизації та оцінки відповідності, що в Україні відбувається надзвичайно повільно: запровадження стандартів ЄС галузевим методом, перехід від обов'язкової до недержавної сертифікації продукції.

4. Зростання ефективності інституційного забезпечення державних регулюючих та митних органів, пов'язане з їх узгодженням з вимогами ЄС, призведе до цілої низки позитивних ефектів:

- зменшення адміністративних витрат на роботу митниці та інших державних органів через скорочення посадових одиниць та повноважень;

- зниження рівня корумпованості державних органів та детінізація економічного середовища;

- спрощення митних та регулюючих процедур, що стимулюватиме активність підприємницького середовища.

5. Зростання обсягів іноземного та внутрішнього інвестування через загальне покращання інвестиційного середовища, перенесення країнами ЄС виробництв до України (країни із нижчою вартістю факторів виробництва та містким внутрішнім ринком), полегшення доступу до потужних і дешевих фінансових ресурсів, удосконалення національного фондового ринку та підвищення прозорості і стабільності фінансового середовища країни.

6. Суттєві позитивні зрушення на споживчому ринку України за рахунок зниження цін, розширення асортименту та зростання якості товарів і послуг, що походять з країн ЄС. Такі зміни будуть викликані покращанням інституційного середовища та зростанням загального рівня конкуренції в економіці України.

Європейський Союз не менше України зацікавлений у створенні поглибленої зони вільної торгівлі. Так, для ЄС Україна це: по-перше, географічно близький, кваліфікований й одночасно відносно дешевий ринок робочої сили (22,3 млн осіб працездатного населення за середньої заробітної плати 1906 грн на місяць на кінець 2009 року) та значний споживчий ринок (46,0 млн чол. населення); по-друге, потенційний ринок інвестицій та інновацій, спільної підприємницької діяльності, що відкрився в результаті вступу України до СОТ; по-третє, привабливий ринок землі та сільськогосподарського виробництва, транспортних комунікацій (оскільки повітряний простір Євросоюзу переважаний); по-четверте, за умови прозорої приватизації та відкритих тендерів, для європейського капіталу виступає привабливим участь у розробці родовищ енергоносіїв та корисних копалин.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, подальшого дослідження потребує розробка рекомендацій щодо забезпечення умов створення поглибленої зони вільної торгівлі в Україні, зокрема доцільним буде здійснення наступних кроків:

- повністю відмовитись від застарілої системи класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД);

- законодавчо захистити вразливі сектори економіки, зберігаючи при цьому прозорість процедур;
- стимулювати інноваційний розвиток української економіки;
- вчасно виконати План дій щодо стандартизації та графіку приєднання до Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів (АСАА).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Україна-ЄС: зону вільної торгівлі вирішили не вкладати в строки. <http://news.dt.ua/news/>
2. Україна має знизити амбіційність завдань щодо створення зони вільної торгівлі з ЄС. <http://www.radioera.com.ua/>
3. <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Підручник /За ред. О. А. Кириченка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 518с.
5. Створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС. <http://www.niss.gov.ua/Monitor/>

Оптимизация условий интеграции Украины в европейское экономическое пространство

В.И. Лобунец

В статье рассмотрена проблема интеграции Украины в европейское экономическое пространство. Проведен анализ и обоснованы основные преимущества для экономики Украины вследствие европейской интеграции. Оценено состояние внешнеэкономической деятельности Украины со странами ЕС и установление тенденций развития отечественной экономики в условиях сотрудничества с ЕС. Разработаны рекомендации относительно обеспечения условий создания углубленной зоны свободной торговли Украина-ЕС.

Ключевые слова: европейское экономическое пространство, Европейский Союз, европейская интеграция, зона свободной торговли Украина-ЕС.

Optimization of terms of integration of Ukraine in European economic space

V. Lobunets

In the article the problem of integration of Ukraine is considered to European economic space. The analysis is conducted that basic advantages for the economy of Ukraine from European integration. The state of foreign economic activity of Ukraine is appraised with the countries of EU and establishment of progress trends of domestic economy in the conditions of collaboration with EU. Recommendations are developed in relation to providing of terms of creation of deep free trade zone Ukraine-EU.

Keywords: European economic space, European Union, European integration, free trade zone Ukraine-EU.

УДК 338.532.67/.439.62/.63

АРТИМОНОВА І.В., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

e-mail: artimonovair@ukr.net

ВПЛИВ ЦІНИ НА ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОГО ПОПИТУ НА АГРАРНУ ПРОДУКЦІЮ

У статті проаналізовано особливості попиту на аграрну продукцію та продовольство. Встановлено, що у структурі споживчих витрат основна частка припадає на придбання продуктів харчування. Розраховані значення еластичності попиту на окремі види продовольчих товарів за споживчими цінами.

Ключові слова: ринкова інфраструктура, еластичність попиту, доходи, ціна, продовольчі товари.

Постановка проблеми. Продукція аграрного сектору є незамінною у складі національних продовольчих ресурсів та забезпечує найважливіші фізіологічні потреби людини. Унаслідок специфіки розвитку АПК закони попиту і пропозиції мають дещо інший характер прояву, ніж в інших галузях. Переваги покупців щодо продуктів харчування слабо підлягають змінам, але в умовах низьких доходів споживачів для значної частини населення домінуючим фактором, який впливає на попит, є ціновий чинник. Для оцінки попиту та пропозиції на ринку використовують показники еластичності на окремі види товарів. Урахування різних видів еластичності попиту під час розробки суб'єктами ринкових відносин маркетингової стратегії здатне значною мірою забезпечити точність прогнозів на коротко- і середньострокову перспективу, а також підвищити оперативність реагування суб'єктів господарювання на зміни ринкової ситуації.